

NL

ORCHESTRE
PARTOUT

THUIS BIJ ORCHESTRE PARTOUT

Een handboek voor
workshopleiders

INHOUDSOPGAVE

WELKOM 3

ONZE GRONDVESTEN 5

HET HUIS VAN

ORCHESTRE PARTOUT 6

DE MUZIEKWERKPLAATSEN 8

RICHTLIJNEN VOOR

WORKSHOPLEIDERS 13

PRAKTISCHE WERKVORMEN 22

COLOFON 24

Háshem Kabreet, percussionist,
artistiek coördinator Orchestre Partout

**“ORCHESTRE PARTOUT IS
AN OPEN AND SAFE SPACE.
IT’S A COLOURFUL HOUSE,
A SPACE TO MEET, TO HAVE FUN
AND TO CONNECT. IT OFFERS
LIGHT ROOMS IN A TIME
OF DARKNESS.”**

WELKOM

Omdat muziek je opent...

We spelen muziek omdat we ervan houden. Omdat het swingt, verbaast, ontroert, herinnert aan ooit, ergens. We spelen muziek omdat het de taal is die we allemaal meteen begrijpen. Maar ook: muziek opent mensen, brengt ons met elkaar in verbinding. We zien het wekelijks gebeuren in onze muzieksessies: wat verkrampt is komt los. In muziek bestaat er geen verleden of toekomst, er is alleen het NU. In het nu gebeurt iets, beweegt iets, al is het maar voor even.

Welkom bij Orchestre Partout.

Wij zijn een uniek muziekhuis in Nederland, een inspirerende plek waar nieuwkomers en Nederlandse muzikanten elkaar ontmoeten en samen spelen. In ons huis klinkt altijd muziek, een taal die iedereen verstaat en mensen ontvankelijk maakt voor elkaar. De deuren van ons huis staan altijd open. Iedereen is welkom, van beginner tot professioneel muzikant.

Ons huis heeft beschutte kamers voor ontmoeting en experiment, een serre waar plannen ontkiemen, gangen voor verbinding en zalen voor feesten en partijen. Ons huis bevindt zich op diverse plekken in en buiten de stad, in en buiten asielzoekerscentra, op kleine en grote podia. Ons huis is voortdurend in ontwikkeling. Steeds ontvangen we nieuwe gasten en spelen we in op de wereld die om ons heen verandert. Voortdurend bouwen we nieuwe kamers, trappen en verdiepingen.

Met dit handboek geven we inzicht in wat ons drijft en beschrijven we ons programma. We vertellen vooral over onze werkwijze in Nederlandse asielzoekerscentra, en delen tips & tricks, praktische werkvormen en oefeningen. Regelmatig zullen we ons verhaal updaten, geïnspireerd door nieuwe inzichten van onze deelnemers, muzikanten en workshopleiders, inspeland op nieuwe ontwikkelingen binnen en buiten ons werkveld.

Doe mee, ontdek, speel mee en blijf een tijdje hangen.
We kijken ernaar uit je te ontmoeten!

Altijd welkom

Háshem Kabreet, Ted van Leeuwen en Titia Bouwmeester

WELCOME ANYTIME

أهلاً وسهلاً

ALTYD WOLKOM

HER ZAMAN BEKLERIZ

قدمتان روی چشم!

TOUJOURS LE BIENVENU

HER DEM BI XÊR HATÎ

Avan Alavi, zanger, gitarist

“WHEN I PLAY I FEEL THAT I EXIST. I DON'T FEEL USELESS. IT FEELS GOOD TO BE AMONG OTHER PEOPLE. MUSIC IS WHO I AM, IT IS MY IDENTITY.”

ONZE GRONDVESTEN

Vanuit de overtuiging dat muziek een universele taal is die mensen verbindt, maakt Orchestre Partout muziek met azc bewoners, statushouders en Nederlandse muzikanten. Zo dragen we bij aan een kleurrijke samenleving waarin ieders muzikaal talent kan ontwikkelen en elke stem telt en klinkt.

Orchestre Partout creëert kansen voor nieuwkomers om hun muzikale talent te ontdekken, ontwikkelen en delen, hun netwerk uit te breiden en volwaardig deel te zijn van de Nederlandse samenleving.

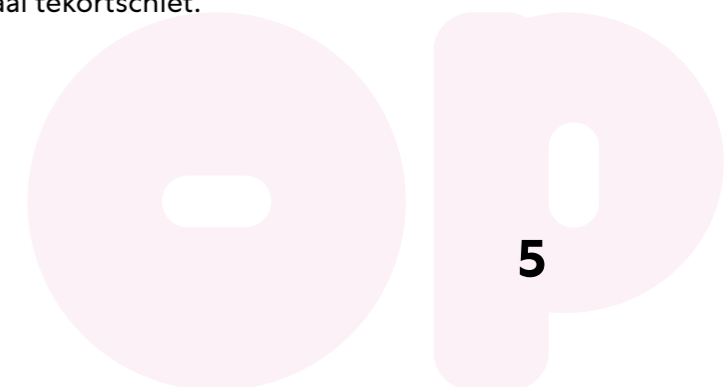
We ontsluiten ongekende muzikale bronnen, vaak uit het Midden-Oosten, en verrijken onze samenleving met nieuwe stemmen, geluiden en muziek. Met schoonheid bieden we tegenwicht aan de verharding van het maatschappelijk debat over immigratie.

Ons repertoire is geworteld in diverse muzikale tradities uit onder meer de Arabische, Perzische, Koerdische en Noord-Afrikaanse cultuur. Het komt recht uit het hart, authentiek en ongepolijst.

DE KRACHT VAN MUZIEK

Het is een diepmenselijke behoefte om onszelf gespiegeld te zien door de ogen van anderen. Kunst is essentieel in dit proces van zelfontplooiing. De afgelopen decennia is onze samenleving sterk geïndividualiseerd en gepolariseerd. Eenzaamheid en angst voor de ander vormen een actueel en toenemend sociaal vraagstuk dat dit proces van zelfontplooiing onder druk zet.

Mensen die hun thuisland ontvlucht zijn, ervaren die polarisering en eenzaamheid nog sterker. In Nederland komen ze in precare en onzekere levensomstandigheden terecht. Ze moeten een nieuwe taal leren en nieuwe netwerken opbouwen. Bovendien worden ze geconfronteerd met negatieve beeldvorming, vooroordelen en discriminatie. Muziek is een unieke manier om verbinding te maken waar taal tekortschiet.

Yasin Hanönü, fluitist, basgitarist

“ORCHESTRE PARTOUT IS A BRIDGE BETWEEN AN UNSAFE AND A SAFER SITUATION. IN TURKEY I GRADUATED AT THE CONSERVATORY OF ANKARA. BUT DURING MY ASYLUM PROCEDURE I HAD NO SPACE FOR MUSIC. MAKING MUSIC AGAIN IS A GOOD START FOR ME”

HET HUIS VAN ORCHESTRE PARTOUT

Orchestre Partout is een uniek muziekhuis. Speciaal voor nieuwkomers bieden we een doorgaande leerlijn, van amateur naar professioneel niveau. Op elk niveau organiseren we een continu programma van workshops en concerten.

We onderscheiden twee programmalijnen:

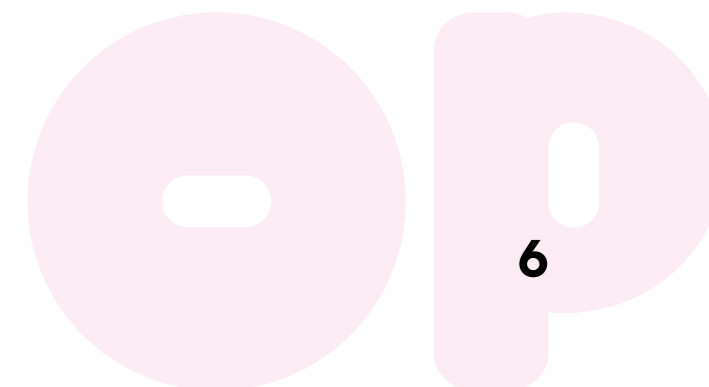
OP/GRASSROOT – GERICHT OP AZC BEWONERS

In azc's verspreid over Nederland organiseren we muziekwerkplaatsen. Hier bieden we een jaarrond programma met wekelijkse muziekactiviteiten voor (jong)volwassen azc bewoners. Iedereen kan meedoen, ongeacht ervaring of talent. Dit boekje biedt een uitgebreide beschrijving van onze methodiek in de muziekwerkplaatsen.

OP/TALENTS - GERICHT OP GETALENTEERDE STATUSHOUDERS

Getalenteerde statushouders kunnen hun muzikale talent verdiepen door met elkaar en andere (semi)professionals samen muziek te maken. Orchestre Partout faciliteert het leer- en creatieproces met netwerkmeetings, jams, masterclasses (labs) en concerten. Muzikale kruisbestuiving staat centraal.

Daarnaast trainen we muzikanten met en zonder vluchtelingenachtergrond in het geven van muziekworkshops in asielzoekerscentra. Daarbij werken we nauw samen met conservatoria verspreid over het land.

Auke Busman, COA woonbegeleider in azc Drachten
**“WIJ PROBEREN MENSEN IN
BEWEGING TE HOUDEN. MUZIEK
IS DAAR EEN HELE MOOIE SCHAKEL
IN. HET ZIJN KLEINE MOMENTJES
WAAR MENSEN ECHT NAAR
UITKIJKEN”**

POSITIE IN HET VELD

Orchestre Partout is onderdeel van een breder werkveld van sociaal-artistieke muziekpraktijken, zoals *Musicians without Borders* en *Sounds of Change* die muziek maken in conflictgebieden in de wereld. In Nederland werken *Catching Cultures Orchestra*, *De Vrolijkheid* en *Artroot Collective* ook met nieuwkomers. Orchestre Partout onderscheidt zich door het aanbieden van een doorgaande leerlijn voor (jong)volwassen nieuwkomers op alle niveaus. Continuïteit staat voorop. 'Tailor-made' activiteiten zorgen ervoor dat ieder zich op het eigen niveau kan ontwikkelen.

Orchestre Partout voorziet in de behoefte van nieuwkomers om hun muzikale talent te ontwikkelen. Azc bewoners hebben geen toegang tot het kunsteducatieaanbod in de stad omdat ze het niet kunnen betalen of het onvoldoende aansluit bij hun behoeften. Getalenteerde statushouders voldoen vaak (nog) niet aan de vereisten van de conservatoria. De meesten komen uit een orale muziektraditie en spelen op gehoor. Notenschrift is bij velen onbekend. Veel conservatoria zijn gericht op Westerse muziek, met uitzondering van *Codarts Rotterdam*.

Ted van Leeuwen, muzikaal leider

**“DE DEUR VAN DE MUZIEK-
WERKPLAATS STAAT ALTIJD
OPEN. IEDEREEN KAN BINNEN-
LOPEN VOOR EEN KOFFIE EN
BABEL, OOK ALS JE GEEN
NOOT KUNT SPELEN. VOOR
JE HET WEET TIKT JE VOET
MEE MET DE MUZIEK EN KLAP
JE IN JE HANDEN”**

DE MUZIEK- WERKPLAATSEN

WAT IS EEN MUZIEKWERKPLAATS?

De muziekwerkplaats is een creatieve ontmoetingsplek in het azc, een avontuurlijke en veilige speeltuin. In elke muziekwerkplaats bieden we een drieledig aanbod van muzieklessen, repetities en concerten. De deelnemers vormen een ‘grassrootband’ die concerten speelt in het azc en daarbuiten: in buurthuizen, op feesten, congressen en festivals. Op elke locatie organiseren we om het jaar het familieconcert Mundo Sonora waarbij deelnemers samen spelen met een muziekvereniging uit de stad.

In elke muziekwerkplaats bieden we een continu jaarrond programma. De muziekactiviteiten vinden wekelijks plaats op dezelfde dag, ook tijdens vakanties. De continuïteit zorgt voor vertrouwen tussen deelnemers en workshopleiders. Deelnemers brengen muziek in uit de eigen cultuur. Vaak zijn dit liedjes in de moedertaal (Arabisch, Farsi, Koerdisch, etc.). De deelnemers geven zo zelf vorm aan het programma en bepalen het repertoire.

Het aanbod van Orchestre Partout is bereikbaar, betaalbaar en begrijpbaar voor azc bewoners. We vragen geen inschrijvingsgeld, stellen gratis muziek-instrumenten ter beschikking, onze workshopleiders zijn meertalig en het programma wordt aangeboden op het niveau van individuele deelnemers. We werken vanuit vertrouwen en respect en bieden ruimte voor een veelheid van culturele tradities, ideeën en vaardigheden. Diverse culturen resoneren in ons repertoire.

DOELGROEP

De groep deelnemers is divers; met verschillende leeftijden, muzikale culturen en niveaus. Velen hebben geen enkele muzikale bagage en ontdekken hun talent tijdens onze activiteiten. Anderen hebben in hun moederland al ervaring opgedaan als instrumentalist of vocalist, een enkeling op professioneel niveau. De meeste deelnemers wonen in het azc maar er zijn ook deelnemers die inmiddels een eigen woning hebben, maar wekelijks terugkeren naar het azc om de repetities bij te wonen. Deelnemers vinden ook via partnerorganisaties hun weg naar onze muziekwerkplaats, zoals De Vrolijkheid, Vluchtelingenwerk en RefugeeCompany. Soms spelen ook lokale (amateur-) muzikanten mee bij de muziekwerkplaats.

Asghar Barani, percussionist, peer-educator

**“ORCHESTRE PARTOUT
IS MIJN NIEUWE FAMILIE.
SOMS STEL IK ME VOOR
DAT IK TERUG ZOU GAAN
NAAR MIJN EIGEN LAND.
DAN ZOU IK DEZE FAMILIE
MISSEN”**

SITUATIE IN HET AZC

Het leven in een asielzoekerscentrum is onzeker en onvoorspelbaar. Mensen die hun thuisland ontvlucht zijn, doorlopen tijdens hun verblijf in een azc hun juridische procedure in afwachting van een verblijfsvergunning, anderen hebben al een verblijfsvergunning en wachten in het azc op een eigen woning. Mensen bevinden zich langdurig in een geïsoleerde en onzekere situatie. Ze ervaren trauma, discriminatie, eenzaamheid, taalbarrières, verveling en gebrek aan zingeving.

Azc bewoners spreken verschillende talen en hebben diverse culturele achtergronden. Hierdoor hebben ze weinig onderling contact. Door de veelal geïsoleerde ligging van de opvanglocaties en het gebrek aan opleiding of studie hebben ze nauwelijks een relatie met de wereld buiten het azc.

DE ACTIVITEITEN IN EEN MUZIEKWERKPLAATS

Muzieklessen

Wekelijks geven twee workshopleiders muzieklessen in het azc op verschillende niveaus en voor diverse instrumenten. Iedereen die iets wil bijleren, is welkom. Er is geen voorkennis vereist. Tijdens de muzieklessen kunnen deelnemers hun skills verhogen op een instrument of in zang. Deelnemers die zelf geen instrument hebben, krijgen er een in bruikleen waarmee ze zelfstandig kunnen oefenen.

Soms gebruiken we de muzieklessen ook om een muzikaal idee uit een repetitie verder te ontwikkelen. Hoe krijgen we het speelbaar voor een grotere groep? Dan maken we bijvoorbeeld een akkoordenschema bij een melodie of andersom.

In een ideale situatie heeft het azc een speciaal ingerichte muziekkamer die ook buiten de muzieklessen toegankelijk is. Er staat een piano, er is een geluidsinstallatie en de instrumenten staan er veilig. In realiteit is de ruimte vaak een leslokaal dat voor allerlei doeleinden gebruikt wordt. Er zijn azc's die werken met een sleutelrijst waardoor muzikanten de ruimte ook op andere dagen kunnen gebruiken.

Wael Bakdounes, gitarist

“I PARTICULARLY LIKE THE VIBES OF A CONCERT. I CAN THEN SEE HOW THE AUDIENCE MERGES WITH THE MUSIC. I GET INSTANT FEEDBACK AND THAT IS SO IMPORTANT TO ME”

Repetities

Zodra deelnemers beschikken over basale vaardigheden kunnen ze meedoen met de wekelijkse repetities, die meestal direct aansluiten op de muzieklessen. Gemiddeld nemen vijftien tot twintig muzikanten deel. Vaak komen mensen eerst binnen bij een repetitie als nieuwsgierige toehoorder en komen ze later terug om muziekles te volgen of mee te spelen of te zingen.

Het concept is simpel: we spelen liedjes die deelnemers zelf aandragen uit hun eigen cultuur. We leren elkaar de nummers aan, maken nieuwe arrangementen en bouwen samen repertoire op. De deelnemers spelen dus ook muziek uit culturen waar ze nog minder mee vertrouwd zijn. Zo leert iemand die thuis is in de Arabische cultuur bijvoorbeeld een ritme spelen uit Iran. Tijdens de repetities creëren we bewustzijn rond samenspel en focus: de leadzang, momenten van improvisatie en onderlinge interactie. We vragen de deelnemers om goed te luisteren en open te staan voor de ander.

Alle akkoordenschema's en arrangementen staan in onze online-database. We vullen deze voortdurend aan met nieuwe nummers van deelnemers. Je vindt er intussen ruim vierhonderd nummers, gerubriceerd op taalgebied.

Grassrootbands

Concerten zijn onlosmakelijk onderdeel van onze werkmethode. Elke muziekwerkplaats heeft een eigen band die optreedt in het azc en op diverse locaties in de regio. De deelnemers bepalen het repertoire waardoor het geworteld is in diverse muzikale culturen. Uit het enorme Arabisch taalgebied spelen we klassiekers van Fairuz, Sabah Fakhri en Abdel Halim Hafez maar ook populaire nummers van Amr Diab, Fadel Shaker en Rachid Taha. Uit Iran komen liedjes van Googoosh, Faramarz Aslani, Fereydoun Farrokhzad en Kourosh Yaghaei maar ook pophits van Barobax en Ebi. De meeste nummers zijn bijzonder energiek, ritmisch en dansbaar. Veel muziek uit het Midden-Oosten begint met een instrumentale 'taksim' of gezongen 'mawal', een niet-ritmische improvisatie over een 'pedaaltoon' of eenvoudige akkoordenreeks.

De workshopleiders zoeken mee naar podiumkansen, bereiden de concerten voor en leiden alles in goede banen. Bij elk concert streven we naar een gemengd publiek van nieuwkomers en lokale mensen. Na een concert krijgen de muzieklessen en repetities extra betekenis voor de deelnemers.

Elly Kieft, klarinettist bij Christelijke muziekvereniging Crescendo Drachten

“BIJ MUNDO SONORA KOMEN TWEE WERELDEN SAMEN. MUZIKANTEN UIT HET AZC SPELEN SAMEN MET DE LOKALE MUZIEKVERENIGING. WAT ONS VERBINDT IS DE LIEFDE VOOR MUZIEK”

Familieconcert Mundo Sonora

Eéns in de twee jaar organiseert Orchestre Partout met elke muziekwerkplaats het familieconcert Mundo Sonora. Dan werkt de grassrootband samen met een lokale muziekvereniging, meestal een HaFaBra-orkest. Lokale muziekverenigingen maken al generaties lang muziek. Net als Orchestre Partout leven ze in hun eigen bubbel en hebben ze hun specifieke achterban. Mundo Sonora brengt die werelden bij elkaar. Groter kan de 'culture-clash' niet zijn. Het HaFaBra orkest speelt louter van bladmuziek en kan niet zonder dirigent. De muzikanten van Orchestre Partout spelen uit het hoofd en nemen tijdens het spelen soms onverwachte afslagen. Mundo Sonora is de viering van verschillen, en hoe we elkaar vinden in muziek.

We maken arrangementen van de nummers die de deelnemers van Orchestre Partout inbrengen, zodat de muziekvereniging het kan spelen. Het concert laat de eigen identiteit van beide muziekwerelden zien, maar zet ook in op cross-overs en nieuwe arrangementen.

Het familieconcert Mundo Sonora wordt gepresenteerd in de plaatselijke schouwburg. De rijke arrangementen en de professionele setting tillen de muziek en de deelnemers op naar een hoger niveau. Meer dan vijftig muzikanten staan op het podium en honderden toeschouwers komen luisteren. Iedereen nodigt de eigen achterban uit. COA zet bussen in zodat azc bewoners uit de regio gratis het concert kunnen bijwonen. Een ongeziene mix van publiek komt daardoor samen in de schouwburg.

Amir Khosravi, zanger, peer-educator

“MUSIC IS QUITE NEW TO ME. I CANNOT READ MUSIC SCORES. BUT I CAN READ PEOPLE. I MAKE PARTICIPANTS FEEL SAFE, SO THEY CAN MAKE THEIR FIRST STEPS INTO CREATING MUSIC. JUST LIKE I WAS ENCOURAGED 4 YEARS AGO”

PROFESSIONELE BEGELEIDING

Elke muziekwerkplaats wordt geleid door een vast duo van professionele workshopleiders, wat voor continuïteit en vertrouwen zorgt. Eén van hen heeft een vluchtelingenachtergrond. De workshopleiders geven muzikles, maken arrangementen en begeleiden de repetities en de concerten. Ze zorgen voor een veilig en uitdagend leerklimaat waar de deelnemers hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen.

PEEREDUCATORS

Ervaren deelnemers zijn actief als peereducator. Vaak zijn zij al meerdere jaren verbonden aan de muziekwerkplaats. Ze verwelkomen nieuwe gezichten in hun eigen taal en maken ze vertrouwd met Orchestre Partout. Ze zijn een inspirerend rolmodel voor beginnende deelnemers en coachen hen bij de muzieklessen, repetities en concerten. Ze spelen bovendien een belangrijke rol als ambassadeur en betrekken nieuwe deelnemers bij de muziekwerkplaats.

DE PARTNERS VAN EEN MUZIEKWERKPLAATS

Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) stelt een ruimte ter beschikking in het azc, informeert bewoners over de muziekactiviteiten en zet bussen in voor azc bewoners naar het familieconcert in de schouwburg.

Lokale culturele partners, zoals een **schouwburg** of **muziekschool** ondersteunen de start van een nieuwe muziekwerkplaats door workshopleiders te werven vanuit hun netwerk. Daarnaast leggen ze verbindingen met lokale muziekverenigingen en promoten en/of programmeren ze concerten van de grassrootsband. Voor het familieconcert stellen ze een theaterzaal ter beschikking en maken ze promotie voor het concert.

Conservatoria (indien in de buurt van het azc) leveren stagiairs voor de muziekwerkplaatsen.

Aimee Fraij, singer-songwriter, workshopleider

“ALS NEDERLANDSE MUZIKANTE WAS HET IN HET BEGIN SPANNEND OM IN EEN AZC TE WERKEN. ANDERS DAN IN MIJN LESSEN OP SCHOOL WEET JE NIET HOE HET ZAL GAAN EN WIE JE TEGENKOMT. JE MOET DE CONTROLE KUNNEN LOSLATEN. ALS JE DE MENSEN EN HUN TALENT BETER LEERT KENNEN, GAAT HET VANZELF. DE SESSIES HEBBEN HUN EIGEN LOGICA”

RICHTLIJNEN VOOR WORKSHOPLEIDERS

Onze muziekdidactiek is geen vaststaand recept of stappenplan dat je routineus kunt volgen. Als workshopleider ben je je bewust van de context waarin we werken. Die is anders dan die van een school of muziekvereniging. Je maakt gebruik van je didactische tools, maar je stelt je flexibel op en bent bereid om af te wijken van je plan. De manier waarop je reageert op het onverwachte is cruciaal. Om onze werkwijze te leren kennen en eigen te maken, moet je verschillende situaties aan den lijve ondervinden. Door ervaring kun je groeien en je het vak eigen maken.

Ten minste tweemaal per jaar komen alle workshopleiders samen om ervaringen uit te wisselen, successen te delen en pijnpunten te bespreken. Op een centraal gelegen locatie gaan we – onder begeleiding van een externe dagvoorzitter – in gesprek, wisselen praktische tools uit en musiceren natuurlijk ook.

In onze muziekwerkplaatsen creëren we een veilige en prikkelende leeromgeving waar vier bouwstenen centraal staan:

- 1 **Uitnodigen** – zorg voor een veilige en gastvrije omgeving.
- 2 **Openen** – probeer volledig 'in het moment' te zijn en duik in de muziek.
- 3 **Op maat werken** – verdeel je aandacht evenwichtig tussen de deelnemers. Speel in op hun wensen.
- 4 **Waarderen en respecteren** – moedig elke bijdrage aan.

Rani Elias, trompettist, workshopleider

“DEELNEMERS BRENGEN HUN EIGEN MUZIEK. VAAK LIEDJES DIE ZE THUIS ZONGEN. WE VERSTERKEN HET THUISGEVOEL DOOR DE DEELNEMERS ALTIJD WARM WELKOM TE HETEN, THEE EN KOFFIE AAN TE BIEDEN, EN IEDERE DEELNEMER EEN EIGEN MOMENTJE TE GEVEN”

UITNODIGEN

Een veilige ruimte is het begin

De workshopleiders zorgen voor een veilige en gastvrije omgeving. Iedereen is welkom, zowel om muziek te spelen, als om elkaar te ontmoeten en te komen luisteren. In de ruimte staan muziekinstrumenten en apparatuur klaar, maar ook koffie en thee. Workshopleiders scannen voortdurend de groep om in te schatten hoe iedereen zich voelt en wat het muzikale niveau is. Ze hebben oog voor nieuwe deelnemers en zoeken naar de juiste manier om met elke deelnemer te communiceren.

Peer educators spelen hierin een belangrijke rol. Zij slaan een brug naar nieuwe deelnemers en maken hen wegwijs in de eigen taal. Workshopleiders nodigen deelnemers keer op keer uit om nummers in te brengen uit hun thuisland of in hun moedertaal. Door de nummers samen te spelen, erkennen we elkaars culturele tradities.

Tips voor workshopleiders

- Laat de deur van de repetitieruimte open zodat de muziek tot in de gangen te horen is.
- Verwelkom iedereen die binnenkomt en geeft extra aandacht aan mensen die voor het eerst deelnemen.
- Meestal is muziek de beste ingang om contact te leggen. Alle andere taal is secundair.
- Gebruik eenvoudige zinnen of lichaamstaal om je verstaanbaar te maken. De voertaal is afwisselend Engels en Nederlands. De deelnemers kunnen voor elkaar vertalen.
- Houd tijdens de sessie individueel contact met elke deelnemer.
- Nodig deelnemers uit om muziek in te brengen uit hun thuisland of in hun moedertaal en laat merken dat je die muziek waardeert.
- Laat degene die een nummer inbrengt voorzingen of beluister het via YouTube of Spotify.
- Neem tijd om het lied collectief aan te leren en betrek alle deelnemers daarbij. Zoek naar de juiste akkoorden, ritmes en melodie voor elk instrument dat in de ruimte aanwezig is. Transponeer waar nodig!
- Degene die het lied heeft ingebracht, is ‘eigenaar’ van dat nummer, en heeft een belangrijke stem in de wijze van vertolken.
- Vertaal het lied naar een leadsheet of chart met akkoordsymbolen en eventueel melodie.
- Gebruik actief de whatsapp groep van de muziekwerkplaats om deelnemers te attenderen op aanstaande activiteiten en om muziek met elkaar te delen.

Praktijkvoorbeeld

Tijdens een repetitie in de muziekwerkplaats sluit Maan voor het eerst aan. Hij zit aan de kant en observeert zonder mee te zingen. Na een uur nodigt workshopleider Lex hem uit om ook een lied in te brengen. Maan zegt dat hij nog onvoldoende weet van Arabische muziek. Lex stelt hem gerust; ieder lied is welkom. Lex stelt een Indisch lied voor, dat Maan een beetje terughoudend meezingt. Daarna speelt Lex een Pakistaans nummer, Ko Ko Korina. Maan is onder de indruk dat Lex dit nummer kent en zo snel kan spelen. Hij ontdoit en zingt uit volle borst mee.

Lex Pantelic, gitarist en workshopleider

**“IK MAAK EEN OMGEVING
WAAR IEDEREEN OPEN STAAT
VOOR NIEUWE ERVARINGEN
EN ANDEREN LEERT KENNEN. IK
WEET NIET WAAR ‘M DAT PRECIES IN
ZIT. JE BENT ZO ONDERGEDOMPELD
DAT JE DAAR NIET RATIONEEL
OVER NADENKT. JE BENT BLANCO,
EN JUIST DAN GEBEURT ER IETS”**

Nour Wahedi, zanger, muzikant en workshopleider

**“WHENEVER I AM WITH PEOPLE
I SCAN THE ENERGY IN THE ROOM.
I ALWAYS TRY TO INVOLVE
EVERYBODY IN THE ROOM,
REACH OUT TO THEM.
BY SHOWING THEM MY HEART,
THEY SHOW ME THEIRS”**

OPENEN

Een open houding om samen muziek te maken

Als workshopleider werk je met de nummers die deelnemers zelf voorstellen. Probeer volledig ‘in het moment’ te zijn. Je duikt in de muziek, zeker als deze nog niet bekend voor je is. Door de openheid die je zelf aan de dag legt, nodig je deelnemers uit dezelfde grondhouding aan te nemen.

Tips voor workshopleiders

- Kom met een open houding naar de muziekwerkplaats, nieuwsgierig naar andere culturen en ervaringen. Zo kan je inspelen op wat zich aandient.
- Probeer je muzikale repertoire in interactie met de deelnemers voortdurend te verbreden.
- Wees je bewust van je eigen culturele referentiekader en vooronderstellingen en sta open voor andere perspectieven.
- Stimuleer openheid bij deelnemers met een gezamenlijke start van de repetitie. Dit kan bijvoorbeeld met een ijsbreker, een stemopwarming of een oefening rond body percussion. Dit werkt als ‘reset’ en brengt de deelnemers bij elkaar en in het moment.
- Geef enkel basisregels mee:
  - We respecteren elkaar en elkaars cultuur.
  - We vermijden religieuze of politiek geïnspireerde liedjes bij repetities.
  - We luisteren naar elkaar.

Praktijkvoorbeeld

Leila uit Iran had nog nooit buitenshuis gezongen. In de muziekwerkplaats ontdekte ze haar zangtalent en het plezier van samen muziek maken. Het was haar eerste publieke optreden ooit en tijdens het concert ontdekte ze hoezeer ze het publiek met haar stem kon beroeren. Het was een volstrekt nieuw inzicht waar ze niet op was voorbereid. Het gaf haar veel zelfvertrouwen.

Háshem Kabreet, artistiek coördinator
Orchestre Partout

“MOST MUSICIANS STRIVE FOR PERFECTION AND WANT TO BE AS GOOD AS POSSIBLE. BUT THAT MIGHT SLOW YOU DOWN. CHECK WHAT THE GROUP NEEDS INSTEAD OF HOW CLOSE THE GROUP CAN GET TO YOUR STANDARDS”

OP MAAT WERKEN

Plaats maken voor elke muzikant

We streven ernaar dat zowel een beginner als iemand met veel ervaring zich kan ontwikkelen. Werk op maat en kom ter plekke met oplossingen zodat elke deelnemer wordt uitgedaagd op het eigen niveau. Als workshop-leider verdeel je je aandacht evenwichtig over de deelnemers die zich op verschillende plekken op een leercurve bevinden.

Tips voor workshopleiders

- Via een solo / improvisatie kan je een goede instrumentalist extra uitdagen.
- Iemand die geen instrument speelt, kan je een shaker geven of met de handen laten meeklappen om op een simpele manier toch deel te zijn van een lied. Maar neem shaker en klappen ook serieus!
- Gebruik eenvoudige structuren om op te improviseren (ritmische patronen, akkoordsequenties, trage melodelijn...).
- Wissel bekend en nieuw repertoire af. Begin en eindig de sessie met een bekend lied of speelse improvisatie zodat iedereen met een fijn gevoel begint of de sessie verlaat.
- Stimuleer een deelnemer die een lied voorstelt om het zelf aan te leren aan de groep.
- Vraag ervaren muzikanten om een rol te spelen als peer educator of geef ze deeltaken. Bijvoorbeeld door een groep gelijksoortige instrumenten aan te sturen.
- Maak deelnemers verantwoordelijk om de ruimte in te richten, instrumenten klaar te zetten, koffie en thee te halen en na afloop gezamenlijk op te ruimen.

Praktijkvoorbeeld

In de muziekwerkplaats in Amsterdam doet Hamza voor de eerste keer mee met een repetitie. Alan, één van de deelnemers die al langer mee speelt, stelt hem voor aan de groep in het Arabisch. Hamza komt uit Syrië en heeft een qanun meegebracht. Hij neemt meteen plaats tussen andere muzikanten. Hamza blijkt snel mee te doen met de liedjes. In het tweede deel van de repetitie last Ted tweemaal een solo voor hem in, waar Hamza vol voor gaat.

Mohanad Ataya, udspeeler, workshopleider

“AS A FACILITATOR I HAVE TO CREATE ‘GOOD WEATHER’. IF YOU HAVE GOOD WEATHER, PARTICIPANTS CAN PLAY AND SING BEAUTIFULLY. I LISTEN TO THE PEOPLE IN THE ROOM, USE MY EARS, EMOTIONS AND BODY LANGUAGE AND GO WITH THE FLOW”

WAARDEREN EN ENTHOUSIASMEREN

Waardering voor elkaar en door publiek

Het kleinste muzikale idee kan een zaadje zijn tot een krachtig stuk. We nemen alle input van deelnemers serieus. Iedere nieuwe muzikale poging, hoe klein het stapje ook is, waarderen we. Regelmatig werken we toe naar een concert. Voor velen is dit het summum van waardering. Muzikanten hebben het publiek nodig om boven zichzelf uit te stijgen. Samen streven we naar kwaliteit. De workshopleider moet dan soms streng zijn, zodat iedereen het beste van zichzelf geeft.

Enthousiasme en energie

Soms kiezen we voor kwetsbare, gevoelige nummers, soms voor nummers met een best complexe structuur en uitgesproken idioom. Maar nooit vergeten we óók te kiezen voor stukken met grote gedeelde energie. Dit zijn meestal nummers met eenvoudige structuur en melodieën, maar met een enorme verbindende kracht.

Bij Mundo Sonora betrekken we het publiek actief bij het concert. We leren simpele melodieën of ritme aan. Iedereen klapt, zingt en danst mee. Met zo'n energie valt de grens tussen muzikant en publiek even weg en ontstaat er verbondenheid.

Tips voor workshopleiders

- Waardeer telkens opnieuw het simpele feit dat azc bewoners naar de muziekwerkplaats komen. Vergeet nooit de specifieke situatie van de doelgroep.
- Durf als workshopleider doelen te stellen en streef naar kwaliteit.
- Kijk naar de vaardigheden en ambities van deelnemers en sluit daarbij aan.
- Wanneer er een concert aankomt, zijn de repetities meer gericht op een setlist. Selecteer nummers die de groep aankan en probeer iedereen aan bod te laten komen. Zangers geef je meerdere liederen en instrumentalisten geef je een solo.
- Soms zijn er meer deelnemers dan je kwijt kan op een podium of in een bepaalde setting. Dan moet je mensen gericht uitnodigen en dit goed kaderen naar de rest van de groep.
- Maak voor ieder concert een eigen whatsapp groep.
- Betrek muzikanten zoveel mogelijk bij de praktische voorbereidingen van een concert.
- Zorg tijdens een concert voor een evenwichtige balans tussen ervaren muzikanten en muzikanten die misschien voor het eerst op het podium staan.
- Werk nauw samen met de opdrachtgever van het concert voor alle technisch-productionele zaken.
- Houd telkens de gelegenheid van een concert in gedachten. Een festival in de openlucht is een totaal andere setting dan spelen op een symposium.

Bichara Saud, zanger

“IN ALEPPO I PLAYED FOR AN AUDIENCE ALL THE TIME. SOMETIMES IN A FESTIVAL, SOMETIMES IN RESTAURANTS. IN THE NETHERLANDS ALL MUSIC STOPPED, UNTIL I MET ORCHESTRE PARTOUT. NOW I CAN ENJOY PERFORMING AGAIN AND MAKING OTHERS HAPPY WITH MY MUSIC”

Praktijkvoorbeeld

Tijdens het familieconcert Mundo Sonora in Drachten presenteren ruim zestig muzikanten en zangers (liefdes)liedjes uit de hele wereld in het Fries, Koerdisch, Arabisch en Farsi. Orchestre Partout werkt hiervoor samen met muziekvereniging Crescendo. Enkele weken voor het concert komt de zeventienjarige Saeb voor het eerst naar de muziekwerkplaats. Hij zingt het Koerdische nummer Kevokim. De workshopleiders moedigen hem aan het nummer te spelen tijdens het concert. Op de avond voor het concert vertelt Saeb dat hij zijn Koerdische volksdansgroep Koma Zozan graag mee wil laten doen. De dag erna staan zes dansers van zijn dansgroep op het podium terwijl Saeb zingt voor een uitverkochte schouwburg.

Aimee Fray, singer-songwriter, workshopleider

“JE KAN HIER NIET ZOVEEL MET NOTEN EN BLADMUZIEK. HET IS HEEL BELANGRIJK DAT JE GOED LUISTERT EN OP GEHOOR SPEELT. DAAR LEER IK ZELF ENORM VEEL VAN”

WAT EEN WORKSHOPLEIDER MOET KUNNEN EN KENNEN

De belangrijkste opdracht aan een workshopleider is een ‘safe space’ te creëren, waarin het goed toeven is en mensen zich kunnen openen en durven uiten. Workshopleiders faciliteren meer dan dat ze doceren. Ze maken dingen mogelijk en parkeren hun ego. Deelnemers bepalen wat ze willen leren.

Workshopleiders werken in duo's zodat ze elkaars competenties kunnen aanvullen en al doende van elkaar blijven leren. Sommige workshopleiders hebben een muziekvakopleiding gedaan. Anderen leerden het vak in de praktijk. Conservatoriumstudenten kunnen stagelopen in onze muziekwerkplaatsen en zo ervaring opdoen.

Persoonlijke competenties

Workshopleiders beschikken over:

- een open houding en grote nieuwsgierigheid naar uiteenlopende muziekstijlen en culturen.
- een dienstbare en lerende inslag. Alles draait om het faciliteren van de ontwikkeling van de deelnemers.
- sterke empathische vermogens. Iedereen mag er zijn en wordt gezien en gehoord.
- een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Ze zijn betrouwbaar en integer. Geregeld komen deelnemers met prangende persoonlijke vragen. De workshopleider treedt dan op als mediator en vertrouwenspersoon, of verwijst naar de juiste mensen door.
- een goede dosis zelfspot en humor. Zonder plezier kom je nergens.

Muzikale competenties

De workshopleider kan:

- meerdere instrumenten bespelen op bovengemiddeld niveau.
- behendig manoeuvreren in muziekstijlen uit diverse culturen.
- een basiskennis van muziektheorie inzetten.
- die basiskennis terzijde leggen en geheel auditief werken.
- met de deelnemers zoeken naar nieuwe muzikale vormen.

Reinaldo Gaia, percussionist, workshopleider

**“WE HEBBEN ELKAAR NODIG
OM DE JUISTE TAAI TE VINDEN
MET ELKAAR. RANI SPREEKT
ARABISCH EN IS ECHT EEN
SPIEGEL EN ROLMODEL
VOOR DE DEELNEMERS. MAAR
DE BESTE TAAI BLIJFT MUZIEK”**

Pedagogische en didactische competenties

De workshopleider kan:

- groepen en individuen ‘lezen’. Waar is de groep of deelnemer aan toe? Wanneer doet iedereen mee? Wanneer haken mensen af?
- het muzikaal talent van individuen en groepen inschatten en uitdagen.
- speelse werkvormen en oefeningen toepassen om muzikaal leren en creëren uit te lokken.
- vocale en instrumentale creaties van deelnemers (bege)leiden en coachen.
- inspelen op vragen en problemen die zich voordoen in leerprocessen.

Communicatieve competenties

De workshopleider:

- is meertalig en kan vlot en helder communiceren en instructies geven.
- kan feedback geven en ontvangen.
- inspireert deelnemers om nieuwe uitdagingen aan te gaan.
- communiceert op een inclusieve en cultuursensitieve manier.

Organiserende competenties

De workshopleider:

- maakt heldere afspraken met deelnemers en partners.
- kan vlot en praktisch organiseren en deelt verantwoordelijkheid met deelnemers.
- kan instrumenten onderhouden en audioapparatuur bedienen.

PRAKTISCHE WERKVORMEN

1 OPWARMEN MET DE GROEP

Aan het begin van de muzieksessie komt ieder uit de eigen werkelijkheid. Het is goed die werkelijkheid achter te laten aan het begin van de les of repetitie.

Oefeningen die daarbij kunnen helpen:

ONE BREATH / 30 sec p.p.

In een kring, benoem om de beurt in één ademteug uit welke werkelijkheid je komt.

Optioneel: wat neem je daarvan mee in de repetitie en wat laat je liever achter (positief of negatief)?

SECRET HANDSHAKE / 5-10 min

Iemand speelt een ritme of patroon.

- 1 Allen lopen door de ruimte. Stopt de muziek, dan stopt de beweging: 'freeze'.
- 2 Allen lopen door de ruimte. Na een freeze stapt iedereen naar de dichtstbijzijnde persoon.
In 30 seconden maak je in duo's een 'secret handshake' met een beweging, geluid en input van beiden. Deze sla je op als '1'. Dan worden nieuwe combi's van mensen gevormd om secret handshake 2 te maken en op te slaan. Dan de derde. In hoog tempo lopen, als de spelleider nummer 1, 2 of 3 roept, zoek je snel de bijbehorende partner voor de secret handshake.

PASS THE CLAP / 5 min

Staan in een kring. De workshopleider geeft 1 handklap en geeft die door naar links of naar rechts. De persoon naast de workshopleider geeft die door aan de volgende, enzovoort. Snelheid en precisie is van belang.

Optioneel:

- 1 Twee handklappen betekent van richting veranderen. Óf als je klapt, doe je dat in de richting waarheen de klap moet gaan.
- 2 De workshopleider kan een 2e klap starten terwijl de 1e nog loopt.
- 3 Je kunt de klap óók doorgeven aan anderen dan diegenen naast jou. Kan ook naar de overkant van de cirkel etc.

GIM'ME ONE / 5 min

Een bodypercussion oefening, call and response tussen leider en volgers. Iedereen kan leider zijn.

Call: Gimme One! Response: stamp, klap, stamp.

Call: Gimme Two! Response: 2x stampen, 1 klap, 1 stamp.

STEM OPWARMEN / 10 min

Sequentie:

- 1 Goed staan, voeten schouders breed, knieën niet op slot, handen ontspannen langs het lijf. Stevig geaard in de grond, tegelijkertijd een imaginaire stretch naar de lucht.
- 2 Focus op ademhaling, breng die diep naar middenrif (diaphragm).
- 3 Bij uitademen zacht neuriënde toon. Na iedere inademing een andere toon.
- 4 Stem 'kraken': zing een toon, vanuit je strottenhoofd 'breek' je de toon. (Tibetaanse monnik effect).

Dit is een massage voor de stembanden.

SINGING CIRCLE / 10-15 min / concentratie en luisteroefening

Staan of zittend in een cirkel. Ogen dicht, ontspannen. Terwijl je rustig ademhaalt, breng je je adem en je attentie naar je hele lijf. De workshopleider benoemt met zachte stem naar welk stukje van het lijf de aandacht gaat. 'Voel je oogleden, je neus, je wangen, je lippen, je kin enz.' (Best specifiek en gedetailleerd.)

Dan nog steeds met ogen dicht na een inademing een héél zachte neurie. Je gaat door in eigen tempo, na iedere inademing een andere toon. Luister naar je linkerbuur, registreer, zonder conclusies aan te verbinden. Luister naar je rechterbuur, idem. Probeer de overkant van de cirkel te horen. Probeer de hele cirkel te horen.

Experimenteer met:

- 1 Versterken van een toon die je al hoort.
- 2 Harmoniseren met een toon die je al hoort.
- 3 Dissoneren met een toon die je al hoort.
- 4 Volume aanzwellen of afnemen.
- 5 Tonale variaties / melodische aanzetten.
- 6 Je toon en energie naar het midden van de cirkel brengen. Stop met zingen, houdt ogen dicht, focus op ademhaling. Leg je handen op je ogen, open je ogen en open langzaam je vingers. Kijk naar iedereen in de cirkel.

2 DE LES OF REPETITIE STARTEN

ENERGY-CHECK / 30 sec

Workshopleider vraagt: hoe is het energieniveau?

Een hand als 'level-indicator' helemaal naar beneden is superlaag energieniveau. Een hand maximaal gestrekt boven het hoofd is superhoog energieniveau.

DRUM-CLINIC / 5-10 min / goed om geregeld te doen!

Iedereen heeft een trommel of klein percussie-instrument. Gezamenlijk speelt de groep 1 ritme, aangegeven door de workshopleider. Mogelijke ritmes kunnen zijn:

- maksoum
- malfouf
- chobi
- shish-e-hasht
- kakilambé
- rumba-flamenco
- samba

Altijd in vereenvoudigde vorm.

Een vervolgstap is het maken van polyritmische patronen: de één speelt een ander patroon dan de ander.

LEREN IMPROVISEREN / 10 - 15 min /

comfort zone – stretched zone – panic zone

Kies een eenvoudig nummer dat iedereen makkelijk kan spelen en zingen. Kies uit dat nummer een passage met eenvoudige akkoorden, een stukje dat je kunt 'lopen'.

Met elkaar speel je die loop, om beurten spelen of zingen de deelnemers een korte improvisatie daar overheen. Sommigen zullen in eerste instantie vasthouden aan de melodie van het liedje, anderen durven al meer vrijheid te pakken.

Benadruk dat er in improvisatie geen goed of fout bestaat. Sommigen vinden het heel eng, voor hen is het naspelen van een bestaande melodie al ver uit de comfort zone. Anderen spelen een solo met veel bravoure en voor hen voelt dat nog steeds als comfort zone. Probeer echter iedereen uit te dagen iets helemaal nieuws te doen, in de 'stretched zone' te belanden, maar beslist niet zo oncomfortabel dat het 'panic zone' wordt.

PUT YOUR EAR IN THE MIDDLE / 10-15 min /

improvisatie - luisteroefening

(Sowieso een goede tip in elke muzikale sessie: Put your ear in the middle.)

Een deelnemer begint met een loop, een melodie of ritme of akkoord sequentie.

Een tweede deelnemer haakt aan. Meer muzikanten haken aan tot de muzikale frase compleet is.

Je kunt als deelnemer kiezen mee te gaan met het eerste muzikale gegeven, het te 'versterken' door te kopiëren of complementeren.

Je kunt ook kiezen er een ander muzikaal gegeven aan toe te voegen zodat de totaalklank helemaal verandert.

Iedereen legt zijn oor in het midden: is alles goed te horen, wanneer is het 'af'?

Een waardevolle keuze kan ook zijn om niets toe te voegen.

AAN HET EIND

ENERGY-CHECK 2 / 30 sec

Hoe is de energie aan het eind van de sessie?

ONE BREATH 2 / 30 sec p.p.

Wat neem je mee naar huis uit deze sessie – muzikaal en mentaal.

Evt. ook: Wat doen we volgende keer anders (maar ook die in 'one-breath').

COLOFON

THUIS BIJ ORCHESTRE PARTOUT – HANDBOEK VOOR WORKSHOPLEIDERS

Een uitgave van Orchestre Partout

Deze uitgave is een handboek voor workshopleiders die aan de slag gaan in de muziekwerkplaatsen van Orchestre Partout. Het handboek geeft een inkijk in de missie, visie, doelgroep en het programma van Orchestre Partout. Het beschrijft de werkwijze in de muziekwerkplaatsen en deelt praktische werkvormen voor workshopleiders.

Redactie

An Van den Bergh, Ted van Leeuwen, Háshem Kabreet, Titia Bouwmeester

Ontwerp

Lopezlab Amsterdam

Foto's

Marcel Molle, Arman Ramouzi, Dennis Vloedmans, Sammy Van Cauteren, Jip Meertens, Dingena Mol

Met speciale dank aan alle muzikanten, partners en bestuurders van Orchestre Partout die via interviews hun bijdrage leverden aan dit handboek: Avan Alavi, Mohanad Ataya, Asghar Barani, Auke Busman, Johan Dorrestein, Rani Elias, Aimee Fray, Kjell Jacobson, Hashem Kabreet, Elly Kieft, Eline Kleingeld, Lex Pantelic, Tessa van Roon, Reinaldo Gaia, Hatice Salman, Nour Wahidi, Wael Bakdounes en Yasin Hanönü.

Met speciale dank aan Fonds Cultuurparticipatie dat deze publicatie financieel mogelijk maakte.

Ook grote dank aan alle fondsen die ons afgelopen jaren de kans hebben gegeven om het programma te ontwikkelen en uit te voeren. Hierdoor hebben heel veel nieuwkomers hun muzikale talent kunnen ontdekken en hun vleugels kunnen uitslaan.

© Orchestre Partout

November 2024

Contact

www.orchestrepartout.nl

info@orchestrepartout.nl